

**Wat is het effect van opvoedingsstijl, pesten
en gepest worden op sociale angst bij
adolescenten in de eerste en tweede klas van
HAVO, VWO en Gymnasium en wat is daarbij
het verschil naar sekse?**

Thesis Pedagogische Wetenschappen (200600042)

Deborah Broer (F120766/4233522)

Eef Smits (F123714/4148495)

Meggie Verhappen (F123701/4253299)

Bachelorthesis groep 15 – Quinten Raaijmakers

Subgroep 2

20-06-2014, Universiteit Utrecht

Abstract

Background: 5-16% of the adolescents between the 11 and 15 years old have social anxiety. Despite these numbers, social anxiety has been neglected for several years by society and in empirical studies. **Aim:** This study prospectively examined parenting style, bullying and being bullied as risk factors for experiencing symptoms of social anxiety. The relationship between these variables and whether gender may have a moderating effect was also explored. **Participants:** Participants were 508 adolescents (56.3% girls en 43.7% boys) from the first or second year of HAVO (39.6%), VWO (31.7%), HAVO/VWO (23.3%) or Gymnasium (5.0%). All participants were between 11 and 15 years old ($M = 12.97$). **Methods:** Participants completed a compiled questionnaire that measured the variables social anxiety, authoritarian parenting style, authoritative parenting style, bullying and being bullied. **Results and conclusion:** Results showed that there is no connection between parenting style, bullying, being bullied and social anxiety. Also, gender had no moderating effect on these connections.

Keywords: social anxiety, authoritarian parenting style, authoritative parenting style, bullying, being bullied, gender differences

Samenvatting

Achtergrond: Van de jongeren tussen de 11 en 15 jaar heeft 5-16% een sociale angst. Ondanks deze percentages blijkt sociale angst jaren lang genegeerd te zijn door de maatschappij en de wetenschap. **Doel:** In dit onderzoek wordt onderzocht of opvoedingsstijl, pesten en gepest worden risicofactoren vormen voor het ervaren van symptomen van sociale angst. Daarnaast wordt vastgesteld wat de verbanden tussen deze variabelen zijn en of sekse mogelijk een modererend effect op deze verbanden heeft. **Participanten:** Aan het onderzoek hebben 523 jongeren (56.3% meisjes en 43.7% jongens) uit het eerste of tweede jaar van HAVO (39.6%), VWO (31.7%), HAVO/VWO (23.3%) of Gymnasium (5.0%) deelgenomen. Alle participanten waren tussen de 11 en 15 jaar ($M = 12.97$). **Methode:** De participanten hebben een samengestelde vragenlijst ingevuld die de variabelen sociale angst, autoritaire opvoedingsstijl, autoritatieve opvoedingsstijl, pesten en gepest worden meet. **Resultaten en conclusie:** Uit de resultaten is naar voren gekomen dat er geen verband bestaat van opvoedingsstijl, pesten en gepest worden met sociale angst. Ook blijkt sekse geen modererend effect te hebben op deze verbanden.

Sleutelwoorden: sociale angst, autoritaire opvoedingsstijl, autoritatieve opvoedingsstijl, pesten en gepest worden, sekseverschillen

Inleiding

In de adolescentie vinden er veel veranderingen plaats in de sociale ontwikkeling, waardoor adolescenten kwetsbaar zijn voor het ontwikkelen van sociale angst. Van de jongeren tussen de 11 en 15 jaar heeft 5-16% een sociale angst (Flanagan, Erath, & Bierman, 2008; Kashdan & Herbert, 2001; Kessler et al., 2005). Toch is sociale angst jaren lang genegeerd door de maatschappij en de wetenschap (Hidalgo, Barnett, & Davidson, 2001). Uit onderzoek blijkt dat er verschillende risicofactoren bestaan die van invloed zijn op de ontwikkeling en instandhouding van symptomen van sociale angst (Akinsola & Udoka, 2013; Blumenthal et al., 2011; Wood, McLeod, Sigman, Hwang, & Chu, 2003). In het huidige onderzoek wordt onderzocht of opvoedingsstijl, pesten en gepest worden mogelijke risicofactoren vormen voor het ervaren van symptomen van sociale angst. Daarnaast wordt onderzocht wat de verbanden tussen deze variabelen zijn en of sekse mogelijk een modererend effect op deze verbanden heeft. De onderzoeksvraag van het huidige onderzoek luidt als volgt: 'Wat is het effect van opvoedingsstijl, pesten en gepest worden op sociale angst bij adolescenten in de eerste en tweede klas van HAVO, VWO en Gymnasium, en wat is daarbij het verschil naar sekse?'.

Sociale angst

In de *Diagnostic and Statistical Manual – Fourth Edition – Text Revision* [DSM-IV-TR] wordt een sociale angst gedefinieerd als "een duidelijke en voortdurende angst voor één of meer sociale- of prestatiesituaties waarin de persoon wordt blootgesteld aan onbekende mensen of mogelijke controle door anderen" (American Psychiatric Association, 2000).

Sociale angsten worden gekenmerkt door angst voor of vermijding van sociale situaties. Dit kan zich uiten in een intense, aanhoudende angst om bekeken en beoordeeld te worden door anderen of om in verlegenheid gebracht te worden door eigen handelen (Akinsola & Udoka, 2013; Blumenthal et al., 2011; Erath, Flanagan, & Bierman, 2007; Spokas & Heimberg, 2009).

Sociale angsten en de daarmee geassocieerde symptomen ontstaan vaak in de vroege tot midden adolescentie (Akinsola & Udoka, 2013; Ranta et al., 2007). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat zich in de vroege tot midden adolescentie complexere cognitieve denkprocessen ontwikkelen, die ervoor zorgen dat er gedifferentieerd kan worden tussen de mening van leeftijdsgenoten en de eigen mening van de adolescent. Dit kan op zichzelf weer bijdragen aan een gevoel van publieke blootstelling en gevoelens van schaamte en verlegenheid (De Wit et al., 2005).

Verder blijkt dat in de adolescentie symptomen van sociale angsten vaker bij meisjes dan bij jongens voorkomen (Aune & Stiles, 2009; De Wit et al., 2005; Erath et al., 2007; Storch, Masia-Warner, Dent, Roberti, & Fisher, 2004; Van Roy, Kristensen, Groholt, & Clench-Aas, 2009). Deze sekseverschillen blijken pas na het 12^e levensjaar te ontstaan en het blijkt te gaan om een prevalentie van 2:1 (meisjes:jongens) (Altemus, 2006; Aune & Stiles, 2009; De Wit et al., 2005; Essau, Conradt, & Petermann, 1999; Wittchen, Stein, & Kessler, 1999). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat meisjes in de adolescentie kwetsbaarder zijn voor de ontwikkeling van sociale angstsymptomen dan jongens, doordat meisjes meer geavanceerde cognitieve en sociale competenties ontwikkelen. Deze competenties zouden leiden tot meer zorgen over sociale beoordelingen vanuit de omgeving (De Wit et al., 2005).

Effect van opvoedingsstijl en sociale angst

Uit diverse recente studies blijkt dat de opvoedingsstijl van ouders van invloed is op de ontwikkeling en instandhouding van symptomen van sociale angst (Gully, Oppenheimer, & Hankin, 2014; Lieb et al., 2000; Neal & Edelmann, 2003; Rork & Morris, 2009). Het construct opvoedingsstijl wordt in het huidige onderzoek gehanteerd zoals geconceptualiseerd door Baumrind (1971). Er wordt door Baumrind onderscheid gemaakt in drie opvoedingsstijlen: autoritair (veel controle, weinig warmte), autoritatief (veel controle, veel warmte) en permissief (weinig tot geen controle, veel warmte) (Akinsola & Udoka, 2013; Barnhart, Raval, Jansari, & Raval, 2013; Barton & Kirtley, 2012; Baumrind, 1971).

Er blijkt geen volledige eenduidigheid te bestaan over welke opvoedingsstijl het meest geassocieerd kan worden met sociale angsten. Meerdere onderzoeken tonen aan dat een autoritaire opvoedingsstijl het meest geassocieerd wordt met sociale angsten bij adolescenten (Gully et al., 2014; Lieb et al., 2000; Rork & Morris, 2009; Spokas & Heimberg, 2009). Uit het onderzoek van de Wit en collega's (2005) blijkt namelijk dat de afwezigheid van een warm en emotioneel steunende ouder-kind relatie een significante risicofactor vormt voor het ontstaan van sociale angsten. Daarnaast blijkt dat veel ouderlijke bescherming en controle de ontwikkeling van de sociale autonomie kan schaden, wat bijdraagt aan verhoging van symptomen van sociale angst (Rork & Morris, 2009). Uit het onderzoek van Akinsola en Udoka (2013) komt echter naar voren dat adolescenten met een autoritatieve opvoeding de hoogste mate van sociale angsten vertonen. In het huidige onderzoek zullen alleen de autoritaire en autoritatieve opvoedingsstijl meegenomen worden, omdat deze opvoedingsstijlen het meest in verband worden gebracht met sociale angsten.

Uit onderzoek naar de ervaringen van adolescenten over de

opvoedingsstijl van hun ouders blijkt dat meisjes hun ouders vaker als autoritair zien en dat jongens hun ouders vaker als autoritair zien (Jones-Sanpei, Day, & Holmes, 2009; Rudasill, Adelson, Callahan, Houlihan, & Keizer, 2012). Zoals eerder beschreven is het ook bekend dat sociale angsten twee keer zo vaak bij meisjes dan bij jongens voorkomen (Altemus, 2006; Aune & Stiles, 2009; Essau et al., 1999; Wittchen et al., 1999). Er is echter geen onderzoek bekend waar het effect van sekse op het verband tussen het type opvoedingsstijl en sociale angst wordt onderzocht (De Wit et al., 2005; Rork & Morris, 2009).

Effect van pesten op sociale angst

Pesten en gepest worden hangen nauw met elkaar samen en hebben veel met elkaar gemeen (Georgiou & Stavrinides, 2013; Marées & Petermann, 2010; Pouwelse, Bolman, & Lodewijkx, 2011; Scholte, Engels, Haselager, & De Kemp, 2004). Om echter inzicht te kunnen verkrijgen in de verschillen tussen deze groepen, worden pesten en gepest worden in dit onderzoek apart onderzocht.

Er is sprake van pesten wanneer iemand wordt blootgesteld aan herhaaldelijke negatieve acties van een of meerdere andere personen. Iets wordt gezien als een negatieve actie wanneer iemand opzettelijk een ander schade of ongemak toebrengt (Kyriakides, Kaloyirou, & Lindsay, 2006).

Uit eerder onderzoek komt er geen duidelijk verband tussen pesten en sociale angsten naar voren (Isolan, Salum, Osowski, Zottis, & Manfor, 2013). Verder onderzoek zal dus moeten uitwijzen of er een verband is tussen pesten en sociale angsten en of sekse een modererend effect heeft op dit verband (Georgiou, 2008; Swearer, Song, Cary, Eagle, & Michelson, 2001).

Effect van gepest worden op sociale angst

Uit verschillende recente onderzoeken blijkt dat gepest worden van invloed is op de ontwikkeling van symptomen van sociale angst (Gini & Pozzoli, 2009; Flanagan, Erath, & Bierman, 2008; Ranta, Kaltiala-Heino, Fröjd, & Marttunen, 2013). Een mogelijke verklaring hiervoor is dat iemand die gepest wordt een laag zelfbeeld en specifieke angsten voor een negatieve beoordeling in sociale interacties kan ontwikkelen (Flanagan et al., 2008). Daarnaast zijn er theorieën die beweren dat adolescenten die gepest worden dit mogelijk als traumatisch kunnen ervaren en daardoor later symptomen van sociale angst vertonen (Ranta et al., 2013).

Verder blijken er ook verschillen te zijn in het ontwikkelen van symptomen van sociale angst tussen jongens en meisjes die gepest worden. Uit onderzoek blijkt namelijk dat meisjes die gepest worden meer symptomen van sociale angst vertonen dan jongens die gepest worden (La Greca & Harrison, 2010; Kristensen & Smith, 2004). Dit komt volgens Kristensen en Smith (2004) doordat meisjes

die gepest worden zich eerder terugtrekken en jongens die gepest worden eerder agressief reageren.

Methode

Participanten

Tussen de periode 24-03-2014 en 12-04-2014 vond het onderzoek plaats op 8 middelbare scholen in Nederland. Aan het onderzoek deden in totaal 508 adolescenten mee, waarvan 56.3% meisjes en 43.7% jongens. De leeftijden van de adolescenten varieerden van 11 tot 15 jaar ($M = 12.97$, $SD = .69$). Alle deelnemende adolescenten zaten tijdens het meetmoment in het eerste of tweede jaar van HAVO (39.6%), VWO (31.7%), HAVO/VWO (23.3%) of Gymnasium (5.0%). Er was sprake van een selecte, doelgerichte steekproef, want op basis van de kenmerken, schoolniveau en leerjaar, waren middelbare scholen doelgericht benaderd.

Procedure dataverzameling

De adolescenten vulden in een lesuur van 50 minuten de samengestelde vragenlijst op school in. Vooraf aan het onderzoek werden de adolescenten ingelicht over het doel van het onderzoek. De adolescenten waren vooraf op de hoogte gesteld van de anonimiteit van het onderzoek en dat er vertrouwelijk met de gegevens werd omgegaan. Gedurende het invullen van de vragenlijst kregen de adolescenten de mogelijkheid om vragen te stellen aan de onderzoeksassistenten.

Onderzoeksinstrumenten

Sociale angst

De variabele sociale angst werd gemeten aan de hand van de zelfrapportage vragenlijst Screen for Child Anxiety Related Emotional Disorders (SCARED-R; Muris, Merckelbach, Schmidt, Mayer, 1999). In het huidige onderzoek werd de subschaal sociale angst van de SCARED-R gebruikt, deze bevatte vier items. Een item uit de vragenlijst was: 'Ik ben verlegen bij mensen die ik niet goed ken'. De items werden gescoord op een 3-punt Likertschaal van 1 (bijna nooit) tot 3 (vaak).

Uit factoranalyse bleek dat de subschaal van sociale angst voldoende homogeen was. De subschaal bleek namelijk één onderliggend construct te meten, waarvan de verklaarde variantie 66.35% was. De factorladingen van de items varieerden van 0.67 - 0.83. De samengestelde scores werden berekend als het gemiddelde over de items. In eerder onderzoek was de betrouwbaarheid van de subschaal sociale angst beoordeeld met een Cronbach's alpha van 0.61 (Hale, Raaijmakers, Muris, & Meeus, 2005). In de steekproef van het huidige onderzoek was de betrouwbaarheid Cronbach's alpha 0.83.

Opvoedingsstijl

De variabele opvoedingsstijl was gemeten met behulp van de Parenting Practices Questionnaire (PPQ; Robinson, Mandleco, Olsen, & Hart, 1995). In het huidige onderzoek werden twee aspecten van opvoedingsstijl gemeten, namelijk de autoritaire en autoritatieve opvoedingsstijl. Deze aspecten werden aan de hand van twee subschalen van de PPQ gemeten. De subschaal autoritaire opvoedingsstijl bestond uit vier items en de subschaal autoritatieve opvoedingsstijl bestond uit vijf items. Een item van de subschaal autoritaire opvoedingsstijl was: 'Mijn ouders straffen me lichamelijk (slaan, knijpen, schoppen etc.)'. Een item van de subschaal autoritatieve opvoedingsstijl was: 'Mijn ouders troosten me en begrijpen me wanneer ik niet lekker in mijn vel zit (bijv. wanneer ik boos of verdrietig ben)'. De items werden gescoord op een 5-punt Likertschaal van 1 (nooit) tot 5 (heel vaak).

Uit factoranalyse bleek dat de vragenlijst van opvoedingsstijl inderdaad uit twee constructen bestond. Beide constructen verklaarden ongeveer evenveel variantie, het eerste onderliggende construct (autoritaire opvoedingsstijl) verklaarde namelijk 26.36% van de variantie en het tweede onderliggende construct (autoritatieve opvoedingsstijl) verklaarde 24.11% van de variantie. De factorladingen van autoritaire opvoedingsstijl varieerden van 0.30 - 0.66 en de factorladingen van autoritatieve opvoedingsstijl varieerden van 0.46 - 0.64. De samengestelde scores werden berekend als het gemiddelde over de items. In eerder onderzoek was de betrouwbaarheid van de PPQ beoordeeld met een Cronbach's alpha van 0.80 voor de autoritaire opvoedingsstijl en een Cronbach's alfa van 0.85 voor de autoritatieve opvoedingsstijl (Robinson, Mandleco, Olsen, & Hart, 1995). In de steekproef van het huidige onderzoek was de betrouwbaarheid van de subschaal autoritaire opvoedingsstijl Cronbach's alpha 0.57 en de betrouwbaarheid van de subschaal autoritatieve opvoedingsstijl Cronbach's alpha 0.67. Om te compenseren voor de tamelijk geringe betrouwbaarheid van deze scores werd er een scherper significantieniveau gebruikt, namelijk $p < 0.01$.

Pesten en gepest worden

De variabelen pesten en gepest worden, werden beide gemeten met de Revised Olweus Bully/Victim Questionnaire (OBVQ; Olweus, 1996). De vragenlijst bestond uit 48 vragen en was onderverdeeld in twee schalen: schaal A refereerde naar het pestgedrag tegen het kind dat de vragenlijst invulde en schaal B refereerde naar de uiting van pestgedrag van dit kind tegenover anderen. Een voorbeelditem van schaal A was: 'Andere kinderen op school hebben valse geruchten over me verspreid'. Een voorbeelditem van schaal B was: 'Andere kinderen op school heb ik uitgescholden'. De OBVQ werd gescoord op een 5-punt

Likertschaal van 0 (nooit) tot 4 (vaker per week) (Kyriakides, Kaloyirou, & Lindsay, 2006).

Uit factoranalyse bleek dat schaal A van de OBVQ voldoende homogeen was. Het bleek namelijk één onderliggend construct te meten, waarvan de verklaarde variantie 26.30% was. De factorladingen van de items varieerden van 0.38 – 0.69. Daarnaast bleek schaal B van de OBVQ ook voldoende homogeen te zijn. Deze mat namelijk ook maar één onderliggend construct, waarvan de verklaarde variantie 19.58% was. De factorladingen van de items varieerden van 0.30 – 0.66. De samengestelde scores werden berekend als het gemiddelde over de items. In het onderzoek van Kyriakides en collega's (2006) was de betrouwbaarheid van de OBVQ beoordeeld met een Cronbach's alpha van 0.92 voor schaal A en een Cronbach's alpha van 0.91 voor schaal B. In de steekproef van het huidige onderzoek was de betrouwbaarheid van schaal A (gepest worden) Cronbach's alpha 0.87 en de betrouwbaarheid van schaal B (pesten) Cronbach's alpha 0.81.

Verwachte relaties

Vanuit de literatuurstudie kwamen meerdere mogelijke relaties tussen de variabelen naar voren. Deze mogelijke relaties zijn weergegeven in een model (zie bijlage A). Er werd een positieve relatie tussen autoritaire opvoedingsstijl en sociale angst verwacht. Verder was de relatie tussen autoritatieve opvoedingsstijl en sociale angst onduidelijk. Ook was het onduidelijk of sekse een modererend effect had op het verband tussen zowel autoritaire als autoritatieve opvoedingsstijl en sociale angst. Daarnaast werd er een positieve relatie tussen gepest worden en sociale angst verwacht met een modererend effect van sekse. Verwacht werd dat bij meisjes die gepest werden vaker sociale angsten voorkwamen dan bij jongens die gepest werden. Tot slot was het onduidelijk of er tussen pesten en sociale angst een verband bestond en of sekse hierop een modererend effect had. In het huidige onderzoek werd onderzocht of hier een mogelijk verband tussen bestond.

Resultaten

Voor het toetsen van de verbanden tussen de onafhankelijke variabelen autoritaire opvoedingsstijl, autoritatieve opvoedingsstijl, pesten en gepest worden en de afhankelijke variabele sociale angst, werd in het huidige onderzoek gebruik gemaakt van een multiële lineaire regressieanalyse. Daarnaast kon er op deze manier worden vastgesteld of sekse een modererend effect had op bovenstaande verbanden. Allereerst werd er een hoofdregressieanalyse uitgevoerd om te bepalen of er een verband bestond tussen de onafhankelijke variabelen en de afhankelijke variabele over de gehele steekproef. Hierbij werd sekse opgenomen

als covariaat. Er werd voor alle onafhankelijke variabelen bepaald of deze een significante invloed hadden op sociale angsten ($p < .01$). Vervolgens werden er voor het toetsen van een mogelijk modererend effect van sekse twee separate regressieanalyses uitgevoerd, één bij jongens en één bij meisjes. Hierbij werd een betrouwbaarheidsinterval van 95% gebruikt ($p < .05$). Wanneer één van de ongestandaardiseerde regressiecoëfficiënten van de jongens buiten het betrouwbaarheidsinterval van dezelfde regressie coëfficiënt bij meisjes viel, en andersom, dan was er sprake van een modererend effect van sekse.

In tabel 1 (zie bijlage B) zijn de beschrijvende statistieken weergegeven van alle variabelen die in dit onderzoek zijn behandeld. Hieruit bleek dat sociale angst, op een schaal van 1 tot 3, in gemiddelde mate voorkwam. Daarnaast bleek dat bij de adolescenten de autoritatieve opvoedingsstijl meer naar voren kwam dan de autoritaire opvoedingsstijl. Tot slot was uit de tabel op te maken dat adolescenten in erg geringe mate pesten en gepest werden.

Uit de regressie over de gehele steekproef bleek dat alle onafhankelijke variabelen, met sekse als covariaat, samen significant bijdroegen aan de verklaring van de afhankelijke variabele sociale angst ($p < .001$). Verder bleek dat alle onafhankelijke variabelen, met sekse als covariaat, samen 9.2% ($R^2 = .092$) van de variantie in sociale angst verklaarden. Dit werd beoordeeld als een matig effect.

Uit de separate regressieanalyse voor jongens en voor meisjes bleek dat zowel bij jongens als bij meisjes alle onafhankelijke variabelen samen niet significant bijdroegen aan het verklaren van de variantie in sociale angst (jongens: $R^2 = .031$, $p = .137$, meisjes: $R^2 = .010$, $p = .590$). Tot slot bleek uit de regressieanalyse over de gehele steekproef dat de covariaat sekse als enige significant bijdroeg aan de verklaring van de afhankelijke variabele sociale angst ($B = .33$, BI van $B = .20 - .46$, $\beta = .29$, $p < .001$).

Autoritaire opvoedingsstijl, sociale angst en sekse

Vanuit de literatuurstudie werd er een positief verband tussen autoritaire opvoedingsstijl en sociale angst verwacht. Daarnaast was het onduidelijk of er een modererend effect van de variabele sekse kon worden verwacht. Uit de regressieanalyse over de gehele steekproef bleek dat er, gecorrigeerd voor sekse, geen significant verband tussen autoritaire opvoedingsstijl en sociale angst bestond ($B = .06$, BI van $B = -.04 - .16$, $\beta = .07$, $p = .11$). Dit betekent dat adolescenten met een autoritaire opvoeding geen verhoogde kans hebben op het ervaren van symptomen van sociale angst. Uit de separate regressieanalyses, voor jongens en voor meisjes, bleek dat sekse geen modererend effect had op het verband tussen autoritaire opvoedingsstijl en sociale angst (zie bijlage C). De

ongestandaardiseerde regressiecoëfficiënt van de jongens viel namelijk binnen het betrouwbaarheidsinterval van de meisjes, en andersom. Dit betekent dat meisjes met een autoritaire opvoeding geen hogere kans hebben op het ervaren van symptomen van sociale angst dan jongens met een autoritaire opvoeding.

Autoritatieve opvoedingsstijl, sociale angst en sekse

Vanuit de literatuurstudie bleek het verband tussen autoritatieve opvoedingsstijl en sociale angst onduidelijk was. Ook was het onduidelijk of er een modererend effect van de variabele sekse kon worden verwacht. Uit de regressieanalyse over de gehele steekproef bleek dat er, gecorrigeerd voor sekse, geen significant verband bestond tussen autoritatieve opvoedingsstijl en sociale angst ($B = -.01$, BI van $B = -.10 - .08$, $\beta = -.01$, $p = .76$). Dit betekent dat ook adolescenten met een autoritatieve opvoeding geen verhoogde kans hebben op het ervaren van symptomen van sociale angst. Uit de separate regressieanalyses, voor jongens en voor meisjes, bleek dat sekse geen modererend effect had op het verband tussen autoritatieve opvoedingsstijl en sociale angst (zie bijlage C). De ongestandaardiseerde regressiecoëfficiënt van de jongens viel namelijk binnen het betrouwbaarheidsinterval van de meisjes, en andersom. Dit betekent dat meisjes met een autoritatieve opvoeding geen hogere kans hebben op het ervaren van symptomen van sociale angst dan jongens met een autoritatieve opvoeding.

Pesten, sociale angst en sekse

Vanuit eerdere literatuurstudie was het onduidelijk of er tussen pesten en sociale angst een verband bestond en of sekse hierbij een rol speelde. Uit de regressie over de gehele steekproef bleek dat er, gecorrigeerd voor sekse, geen significant verband bestond tussen pesten en sociale angst ($B = .18$, BI van $B = -.26 - .63$, $\beta = .05$, $p = .29$). Dit betekent dat adolescenten die anderen pesten geen verhoogde kans hebben op sociale angsten. Uit de separate regressieanalyses, voor jongens en voor meisjes, bleek dat sekse geen modererend effect had op het verband tussen pesten en sociale angst (zie bijlage C). De ongestandaardiseerde regressiecoëfficiënt van de jongens viel namelijk binnen het betrouwbaarheidsinterval van de meisjes, en andersom. Dit betekent dat meisjes die anderen pesten geen hogere kans hebben op het ervaren van symptomen van sociale angst dan jongens die anderen pesten.

Gepest worden, sociale angst en sekse

Tot slot bleek vanuit eerdere literatuurstudie dat er een positief verband bestond tussen gepest worden en sociale angst, waarbij sekse een modererend effect had. Er werd namelijk verwacht dat meisjes die gepest worden meer symptomen van sociale angst vertonen dan jongens die gepest worden. Uit de

regressieanalyse over de gehele steekproef bleek dat er, gecorrigeerd voor sekse, geen significant verband bestond tussen pesten en sociale angst ($B = .08$, BI van $B = -.17 - .33$, $\beta = .04$, $p = .43$). Dit betekent dat adolescenten die gepest worden geen verhoogde kans hebben op sociale angsten. Uit de separate regressieanalyses, voor jongens en voor meisjes, bleek dat sekse geen modererend effect had op het verband tussen gepest worden en sociale angst (zie bijlage C). De ongestandaardiseerde regressiecoëfficiënt van de jongens viel namelijk binnen het betrouwbaarheidsinterval van de meisjes, en andersom. Dit betekent dat meisjes die gepest worden geen hogere kans hebben op het ervaren van symptomen van sociale angst dan jongens die gepest worden.

Discussie

Het doel van dit onderzoek was om vast te stellen wat de verbanden van opvoedingsstijl, pesten en gepest worden met sociale angst zijn en of sekse mogelijk een modererend effect op deze verbanden heeft. Allereerst is gebleken dat adolescenten met een autoritaire opvoeding geen verhoogde kans hebben op het ervaren van symptomen van sociale angst. Dit is in tegenstrijd met literatuuronderzoek waaruit blijkt dat afwezigheid van warmte en een hoge mate van controle bijdraagt aan verhoging van symptomen van sociale angst (De Wit et al., 2005; Rork & Morris, 2009). Daarnaast blijkt dat meisjes met een autoritaire opvoeding geen hogere kans hebben op het ervaren van symptomen van sociale angst dan jongens met een autoritaire opvoeding. Er is dan ook geen onderzoek bekend waar het effect van sekse op het verband tussen autoritaire opvoedingsstijl en sociale angsten wel wordt aangetoond.

Ten tweede is gebleken dat adolescenten met een autoritatieve opvoedingsstijl ook geen verhoogde kans hebben op het ervaren van symptomen van sociale angst. Dit komt niet overeen met het onderzoek van Akinsola en Udoka (2013), waaruit blijkt dat adolescenten met een autoritatieve opvoeding de hoogste mate van sociale angst vertonen. Dit betekent dus dat er wel een verband aanwezig zou zijn. Daarnaast laten de resultaten zien dat meisjes met een autoritatieve opvoeding geen hogere kans hebben op het ervaren van symptomen van sociale angst dan jongens met een autoritatieve opvoeding. Er is dan ook geen onderzoek bekend waar wel wordt aangetoond dat sekse van invloed is op het verband tussen autoritatieve opvoedingsstijl en sociale angsten.

Ten derde is gebleken dat adolescenten die anderen pesten geen verhoogde kans hebben op sociale angsten en dat sekse geen modererend effect heeft op het verband tussen pesten en sociale angst. Er is dan ook geen onderzoek bekend waarin dit verband en het modererende effect van sekse op dit verband wel wordt aangetoond.

Ten slotte is gebleken dat adolescenten die gepest worden geen verhoogde kans hebben op sociale angsten. Uit literatuuronderzoek is echter gebleken dat gepest worden wel van invloed is op het ontwikkelen van symptomen van sociale angst (Gini & Pozzoli, 2009; Flanagan et al., 2008; Ranta et al., 2013). Daarnaast blijkt uit meerdere onderzoeken dat meisjes die gepest worden meer symptomen van sociale angst vertonen dan jongens die gepest worden (La Greca & Harrison, 2010; Kristensen & Smith, 2004). De resultaten laten echter geen modererend effect zien.

Een mogelijke verklaring voor de discrepantie tussen de gevonden verbanden in eerder onderzoek en de resultaten uit het huidige onderzoek is dat er in eerdere onderzoeken niet gecorrigeerd wordt voor sekse. Zowel in het onderzoek van Gini en Pozzoli (2009), over het verband tussen gepest worden en symptomen van sociale angst, als in het onderzoek van Gully en collega's (2014), over het verband tussen autoritaire opvoedingsstijl en sociale angst, wordt er niet gecorrigeerd voor sekse. Mogelijk worden de gevonden verbanden in eerder onderzoek niet bevestigd in het huidige onderzoek, doordat in het huidige onderzoek wel gecorrigeerd wordt voor sekse.

Veder is de vragenlijst afgenomen bij adolescenten van het reguliere voortgezette onderwijs. Uit onderzoek van Nabuzoka (2003) blijkt dat adolescenten met leerproblemen, binnen het speciaal voortgezet onderwijs, significant meer pesten en gepest worden dan adolescenten zonder leerproblemen, binnen het reguliere voortgezet onderwijs. Mogelijk zou het type onderwijs een modererend effect kunnen hebben op het verband tussen pesten en gepest worden en sociale angst. Deze mogelijke moderator is in het huidige onderzoek buiten beschouwing gelaten.

Voor toekomstig onderzoek wordt aanbevolen om het effect van het type onderwijs op het verband tussen pesten, gepest worden en sociale angst te onderzoeken.

Referentielijst

- Akinsola, E. F., & Udoka, P. A. (2013). Parental influence on Social Anxiety in children and adolescents: Its assessment and management using psychodrama. *Scientific Research Psychology, 4*(3A), 246-253. doi:10.4236/psych.2013.43A037
- Altemus, M. (2006). Sex differences in Depression and Anxiety disorders: Potential biological determinants. *Hormones and Behavior, 50*, 534-538. doi:10.1016/j.yhbeh.2006.06.031
- American Psychiatric Association (2000). Anxiety disorders. In *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (pp. 450-456). Washington DC: American Psychiatric Association.
- Aune, T., & Stiles, T. C. (2009). The effects of Depression and stressful life events on the development and maintenance of syndromal Social Anxiety: Sex and age differences. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology, 38*(4), 501-512. doi:10.1080/15374410902976304
- Barnhart, C. M., Raval, V. V., Jansari, A., & Raval, P. H. (2013). Perceptions of parenting style among college students in India and the United States. *Journal of Child and Family studies, 22*, 684-693. doi: 10.1007/s10826-012-9621-1
- Barton, A. L., & Kirtley, M. S. (2012). Gender differences in the relationships among parenting styles and college student mental health. *Journal of American College Health, 60*(1), 21-26. doi:10.1080/07448481.2011.555933
- Baumrind, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology Monograph, 4*(1).
- Blumenthal, H., Leen-Feldner, E. W., Babson, K. A., Gahr, J. L., Trainor, C. D., & Frala, J. L. (2011). Elevated Social Anxiety among early maturing girls. *Developmental Psychology, 47*(4), 1133-1140. doi:10.1037/a0024008
- De Wit, D. J., Chandler-Coutts, M., Offord, D. R., King, G., McDougall, J., Specht, J., & Stewart, S. (2005). Gender differences in the effects of family adversity on the risk of onset of DSM-III-R Social Phobia. *Journal of Anxiety disorders, 19*, 479-502. doi:10.1016/j.janxdis.2004.04.010
- Erath, S. A., Flanagan, K. S., & Bierman, K. L. (2007). Social Anxiety and peer relations in early adolescence: Behavioral and cognitive factors. *Journal of Abnormal Child Psychology, 35*, 405-416. doi:10.1007/s10802-007-9099-2

- Essau, C. A., Conradt, J., & Petermann, F. (1999). Frequency and comorbidity of Social Phobia and social fears in adolescents. *Behaviour Research and Therapy, 37*, 831-843. doi:10.1016/S0005-7967(98)00179-X
- Field, A. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics (4th ed.)*. London: Sage
- Flanagan, K. S., Erath, S. A., & Bierman, K. L. (2008). Unique associations between peer relations and Social Anxiety in early adolescence. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology, 37*, 759-769. doi:10.1080/15374410802359700
- Georgiou, S. N. (2008). Bullying and victimization at school: The role of mothers. *British Journal of Educational Psychology, 78*(1), 109-125. doi:10.1348/000709907X204363
- Georgiou, S. N., & Stavrinides, P. (2013). Parenting at home and bullying at school. *Social Psychology of Education, 16*(2), 165-179. doi:10.1007/s11218-012-9209-z
- Gini, G., & Pozzoli, T. (2009). Association between bullying and psychosomatic problems: A meta-analysis. *Pediatrics, 123*(3), 1059-1065. doi:10.1542/peds.2008-1215
- Gully, L. D., Oppenheimer, C. W., & Hankin, B. L. (2014). Associations among negative parenting, attention bias to anger, and Social Anxiety among youth. *Developmental Psychology, 50*(2), 577-585. doi:10.1037/a0033624
- Hale, W.W. III, Raaijmakers, Q., Muris, P., & Meeus, W. (2005). Psychometric properties of the Screen for Child Anxiety Related Emotional Disorders in the general adolescent population. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry, 44*, 283-290. doi:10.1097/00004583-200503000-00013
- Hidalgo, R. B., Barnett, S. D., & Davidson, J. R. T. (2001). Social Anxiety Disorder in review: Two decades of progress. *International Journal of Neuropsychopharmacology, 4*(3), 279-298. doi:10.1017/S1461145701002504
- Isolan, L., Salum, G. A., Osowski, A. T., Zottis, G. H., & Manfor, G. G. (2013). Victims and bully-victims but not bullies are groups associated with anxiety symptomatology among Brazilian children and adolescents. *European Child and Adolescent Psychiatry, 22*(10), 641-648. doi:10.1007/s00787-013-0412-z
- Jones-Sanpei, H. A., Day, R. D., & Holmes, E. K. (2009). Core family process measures in the NLSY97: Variation by gender, race, income and family

- structure. *Marriage and Family Review*, 45, 140-167. doi:10.1080/01494920902733468
- Kashdan, T. B., & Herbert, J. D. (2001). Social Anxiety Disorder in childhood and adolescence: Current status and future directions. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 4(1), 37-61. doi:10.1023/A:1009576610507
- Kessler, R. C., Berglund, P., Demler, O., Jin, R., Merikangas, K. R., & Walters, E. E. (2005). Lifetime prevalence and age-of-onset distributions of DSM-IV disorders in the national comorbidity survey replication. *Archives of General Psychiatry*, 62, 593-603. doi:10.1001/archpsyc.62.6.593
- Kristensen, S. M., & Smith, P. K. (2004). The use of coping strategies by Danish children classed as bullies, victims, bully/victims, and not involved, in response to different (hypothetical) types of bullying. *Scandinavian Journal of Psychology*, 44(5), 479-488. doi:10.1046/j.1467-9450.2003.00369.x
- Kyriakides, L., Kaloyirou, C., & Lindsay, G. (2006). An analysis of the Revised Olweus Bully/Victim Questionnaire using the Rasch measurement model. *British Journal of Educational Psychology*, 76, 781-801. doi:10.1348/000709905X53499
- La Greca, A. M., & Harrison, H. M. (2010). Adolescent peer relations, friendships, and romantic relationships: Do they predict Social Anxiety and Depression? *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 34(1), 49-61. doi:10.1207/s15374424jccp3401_5
- Lieb, R., Wittchen, H., Höfler, M., Fuetsch, M., Stein, M. B., & Merikangas, K. R. (2000). Parental psychopathology, parenting styles, and the risk of Social Phobia in offspring. *Archives of general Psychiatry*, 57, 859-866. doi:10.1001/archpsyc.57.9.859
- Marées, V. N., & Petermann, F. (2010). Bullying in German schools: Gender differences, age trends and influence of parents' migration and educational backgrounds. *School Psychology International*, 31, 178-198. doi:10.1177/0143034309352416
- Muris, P., Merckelbach, H., Schmidt, H., Mayer, B. (1999). The revised version of the Screen for Child Anxiety Related Emotional Disorders (SCARED): factor structure in normal children. *Personality and Individual Differences*, 26, 99-112. doi:10.1016/S0191-8869(98)00130-5
- Nabuzoka, D. (2003). Teacher ratings and peer nominations of bullying and other behaviour of children with and without learning difficulties. *Educational Psychology*, 23(3), 307-321. doi: 10.1080/0144341032000060147

- Neal, J. A., & Edelman, R. J. (2003). The etiology of Social Phobia: Toward a developmental profile. *Clinical Psychology Review, 23*(6), 761-786. doi:10.1016/S0272-7358(03)00076-X
- Olweus, D. (1996). *The revised Olweus Bully/Victim Questionnaire for students*. Bergen, Norway: University of Bergen.
- Pouwelse, M., Bolman, C., & Lodewijkx, H. (2011). Gender differences and social support: Mediators or moderators between peer victimization and depressive feelings? *Psychology in the Schools, 48*(8), 800-814. doi:10.1002/pits.20589
- Ranta, K., Kaltiala-Heino, R., Fröjd, S., & Marttunen, M. (2013). Peer victimization and Social Phobia: A follow-up study among adolescents. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 48*(4), 533-544. doi:10.1007/s00127-012-0583-9
- Ranta, K., Kaltiala-Heino, R., Koivisto, A., Tuomisto, M. T., Pelkonen, M., & Marttunen, M. (2007). Age and gender differences in Social Anxiety symptoms during adolescence: The Social Phobia Inventory (SPIN) as a measure. *Psychiatry Research, 153*, 261-270. doi:10.1016/j.psychres.2006.12.006
- Robinson, C. C., Mandlco, B., Olsen, S. F., & Hart, C. H. (1995). Authoritative, authoritarian, and permissive parenting practices: Development of a new measure. *Psychological Reports, 77*, 819-830. doi:10.2466/pr0.1995.77.3.819
- Rork, K. E., & Morris, T. L. (2009). Influence of parenting factors on childhood Social Anxiety: Direct observation of parental warmth and control. *Child and Family Behaviour Therapy, 31*, 220-235. doi:10.1080/07317100903099274
- Rudasill, K. M., Adelson, J. L., Callahan, C. M., Houlihan, D. V., & Keizer, B. M. (2012). Gifted students' perceptions of parenting styles: Associations with cognitive ability, sex, race and age. *Gifted Child Quarterly, 57*(1), 15-24. doi:10.1177/0016986212460886
- Scholte, R., Engels, R., Haselager, G., & De Kemp, R. (2004). Stabiliteit in pesten en gepest worden: Associaties met sociaal functioneren op de basisschool en middelbare school. *Pedagogiek, 24*, 171-186
- Spokas, M., & Heimberg, R. G. (2009). Overprotective parenting, Social Anxiety, and external locus of control: Cross-sectional and longitudinal relationships. *Cognitive Therapy and Research Journal, 33*, 543-551. doi:10.1007/s10608-008-9227-5

- Storch, E. A., Masia-Warner, C., Dent, H. C., Roberti, J. W., & Fisher, P. H. (2004). Psychometric evaluation of the Social Anxiety Scale for Adolescents and the Social Phobia and Anxiety Inventory for Children: construct validity and normative data. *Journal of Anxiety Disorders, 18*, 665-679. doi:10.1016/j.janxdis.2003.09.002
- Swearer, S. M., Song, S. Y., Cary, P. T., Eagle, J. W., & Mickelson, W. T. (2001). Psychosocial correlates in bullying and victimization: The relationship between Depression, anxiety, and bully/victim status. *Journal of Emotional Abuse, 2*(3), 95-121. doi:10.1300/J135v02n02_07
- Van Roy, B., Kristensen, H., Groholt, B., & Clench-Aas, J. (2009). Prevalence and characteristics of significant Social Anxiety in children aged 8-13 years. A Norwegian cross-sectional population study. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology, 44*, 407-415. doi:10.1007/s00127-008-0445-7
- Wittchen, H. U., Stein, M. B., & Kessler, R. C. (1999). Social fears and Social Phobia in a community sample of adolescents and young adults: Prevalence, risk factors and co-morbidity. *Psychological Medicine, 29*, 309-323. doi:10.1017/S033291798008174
- Wood, J. J., McLeod, B. D., Sigman, M., Hwang, W., & Chu, B. C. (2003). Parenting and childhood anxiety: Theory, empirical findings, and future directions. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, 44*(1), 134-151. doi:10.1111/1469-7610.00106

Bijlage B
tabel beschrijvende statistieken

Tabel 1.

Beschrijvende Statistieken voor de Variabelen Sociale Angst, Autoritaire Opvoedingsstijl, Autoritatieve Opvoedingsstijl, Pesten en Gepest Worden (N= 508)

	<i>M</i>	<i>SD</i>
Sociale angst	1.77	.56
Autoritaire opvoedingsstijl	1.90	.65
Autoritatieve opvoedingsstijl	3.56	.69
Pesten	.12	.16
Gepest worden	.20	.28

Bijlage C
tabel resultaten van de regressie analyse

Tabel 2.

Resultaten van de Regressie Analyse van het Moderatoreffect van Sekse op het Verband van Autoritaire Opvoedingsstijl, Autoritatieve Opvoedingsstijl, Pesten en Gepest Worden met Sociale Angst ($n_{jongens} = 222$, $n_{meisjes} = 286$)

		<i>B</i>	<i>95% BI</i>		β	<i>p</i>
			Ondergrens	Bovengrens		
J ^a	Autoritaire opvoedingsstijl	.09	-.02	.19	.11	.12
	Autoritatieve opvoedingsstijl	.02	-.07	.12	.03	.62
	Pesten	.25	-.14	.64	.10	.20
	Gepest worden	.08	-.23	.39	.04	.61
M ^b	Autoritaire opvoedingsstijl	.04	-.07	.15	.05	.45
	Autoritatieve opvoedingsstijl	-.05	-.15	.05	-.06	.34
	Pesten	.00	-.66	.66	.00	1.00
	Gepest worden	.10	-.15	.35	.05	.42

Noot. Jongens: $R^2 = .03$, $p = .14$, Meisjes: $R^2 = .01$, $p = .59$

^a Jongens, ^b Meisjes